

The role of rural public libraries in empowering farmers

Seyyed Mahdi Narmenji

PhD in KIS, Iran Public Libraries Foundation, Birjand, Iran

Mnarmenji63@yahoo.com

Abstract

Purpose: The purpose of this research is to investigate the role of rural public libraries in empowering farmers.

Method: This is an applied research that was conducted with a qualitative approach using the thematic analysis method. The research community included the librarians of rural public libraries under the general Directorate of Public Libraries of South Khorasan. In this research, non-probability (non-random) sampling and snowball sampling were used, and 17 people were interviewed. The interview method used was semi-structured.

Findings: How public libraries play a role in empowering farmers was grouped into two categories: information (educational-consultative and promotion) and service (book delivery and side). The findings indicated that the programs of rural public libraries in this field were more of the "educational-consultative" type, among which agricultural workshops were more numerous. In the promotion sub-category of "holding special programs" and "book introduction" it was mentioned by the interviewees that the introduction of the book had a higher frequency and was mainly done in the places of village gatherings. The main category "service" had two subcategories "book delivery" and "side". According to the findings of the research, the services of public libraries to empower farmers were more than the type of book delivery and this group of libraries have tried to deliver their resources to farmers in different ways such as sending resources through their spouses or children or by the librarian himself. Obstacles to using public libraries to empower this group were also categorized into two categories: structural (library and agricultural) and individual (demographic and cultural). Library obstacles were more frequent than other obstacles. Between the library obstacles, the lack of resources in this field had allocated more primary codes. The findings of the research also showed that although holding educational workshops can be one of the effective actions of rural public libraries in this field, the lack of experienced teachers in this field seems to be a big obstacle. Regarding the obstacles related to agriculture, the interviewees mentioned "lack of belief in modern agriculture" and "lack of feeling of need by farmers". In the sub-category of demographic obstacles, illiteracy or low level of literacy of farmers and their old age were also mentioned. In the category of cultural obstacles, the respondents mentioned things like "lack of belief in education", "lack of familiarity with the library", "lack of interest in studying" and "lack of opportunity to study".

Value/authenticity: The value of this research is that public libraries should do the necessary planning to play a role in empowering farmers. Of course, there are basic obstacles in this field that require serious attention from public libraries. Considering the level of literacy of farmers, it seems that holding a training and consulting course is one of the best measures in this field. In order to realize this issue, it is essential that the planning of these workshops is done by the rural public libraries with the coordination and participation of the custodian bodies in this field, such as Jihad Keshvarzi. In this case, public libraries will probably be able to play their role as social education centers in order to empower farmers at the village level.

Keywords: public libraries, farmers, empowerment

جایگاه کتابخانه‌های عمومی روستایی در توانمندسازی کشاورزان از دیدگاه کتابداران

سید مهدی نارمنجی

دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، بیرجند، ایران

Mnarmenji63@yahoo.com

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر بررسی جایگاه کتابخانه‌های عمومی روستایی در توانمندسازی کشاورزان است.

روش پژوهش: این پژوهش از نوع کاربردی است که با رویکرد کیفی به روش تحلیل مضمون انجام شد. جامعه پژوهش شامل کتابداران کتابخانه‌های عمومی روستایی زیر پوشش اداره کل کتابخانه‌های عمومی خراسان جنوبی بود. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری غیراحتمالاتی (غیرتصادفی) و از نوع نمونه‌گیری گلوله برفی استفاده، و در مجموع با ۱۷ نفر مصاحبه انجام شد. روش اجرای مصاحبه مورد استفاده از نوع نیمه ساختاریافته بود.

یافته‌ها: چگونگی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توانمندسازی کشاورزان در دو مقوله اطلاعاتی (آموزشی-مشاوره‌ای و ترویجی) و خدماتی (کتاب‌رسانی و جنبی) گروه‌بندی شد. یافته‌ها حاکی از این بود برنامه‌های کتابخانه‌های عمومی روستایی در این زمینه بیشتر از نوع «آموزشی-مشاوره‌ای» بود که در این میان کارگاه‌های آموزشی کشاورزی از فراوانی بالاتری برخوردار بودند. در مقوله فرعی ترویجی «برگزاری برنامه‌های مناسبی» و «معرفی کتاب» از سوی مصاحبه‌شوندگان مطرح شده بود که معرفی کتاب از فراوانی بالاتری برخوردار بود و عمدتاً در مکان‌های اجتماع روستائیان صورت گرفته است. مقوله اصلی «خدماتی» دارای دو مقوله فرعی «کتاب‌رسانی» و «جنبی» بود. بر اساس یافته‌های پژوهش خدمات کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان بیشتر از نوع کتاب‌رسانی بود و این گروه از کتابخانه‌ها تلاش کرده‌اند منابع خویش را به طرق مختلف نظیر ارسال منابع از طریق همسر یا فرزندان ایشان و یا توسط خود شخص کتابدار به دست کشاورزان برسانند. موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی برای توانمندسازی این قشر نیز در دو مقوله ساختاری (کتابخانه‌ای و کشاورزی) و فردی (جمعیت‌شناختی و فرهنگی) دسته‌بندی شدند که موانع کتابخانه‌ای نسبت به دیگر موانع از فراوانی بالاتری برخوردار بودند. در میان موانع کتابخانه‌ای کمبود منابع در این زمینه کدهای اولیه بیشتری به خود اختصاص داده بود. یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد که اگرچه برگزاری کارگاه‌های آموزشی یکی از اقدامات مؤثر کتابخانه‌های عمومی روستایی در این زمینه می‌تواند باشد اما در اختیار نبودن مدرسان مجرب در این زمینه یک مانع بزرگ به نظر می‌رسد. در خصوص موانع مرتبط با کشاورزی نیز مصاحبه‌شوندگان به «عدم اعتقاد به کشاورزی نوین» و «عدم احساس نیاز کشاورزان» اشاره کرده بودند. در مقوله فرعی موانع جمعیت-شناختی نیز بی‌سواد بودن یا پایین بودن سطح سواد کشاورزان و هم‌چنین سن بالای ایشان مطرح شده بود. در مقوله موانع فرهنگی نیز پاسخگویان به مواردی نظیر «عدم اعتقاد به آموزش»، «عدم آشنایی با کتابخانه»، «عدم علاقه به مطالعه» و «عدم فرصت مطالعه» اشاره کرده بودند.

ارزش/اصالت: ارزش مسئله این پژوهش در این نکته است که کتابخانه‌های عمومی می‌توانند با برنامه‌ریزی لازم در زمینه توانمندسازی کشاورزان نقش آفرینی نمایند. البته بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر موانعی اساسی در این زمینه وجود دارد که نیازمند توجه جدی از سوی دست‌اندرکاران کتابخانه‌های عمومی است. با توجه به سطح سواد کشاورزان در حال به نظر می‌رسد که برگزاری دوره آموزشی و

مشاوره‌ای یکی از بهترین اقدامات در این زمینه باشد. برای تحقق این موضوع ضروری است که برنامه‌ریزی این کارگاه‌ها از سوی کتابخانه‌های عمومی روستایی با هماهنگی و مشارکت دستگاه‌های متولی در این زمینه نظیر جهاد کشاورزی صورت پذیرد. در این صورت کتابخانه‌های عمومی احتمالاً خواهند توانست نقش خود را به عنوان مراکز آموزش اجتماعی به منظور توانمندسازی کشاورزان در سطح روستاها به خوبی ایفا نمایند.

کلیدواژه‌ها: کتابخانه‌های عمومی، کشاورزان، توانمندسازی

مقدمه

بخش کشاورزی از محورهای اصلی توسعه به شمار می‌رود، زیرا این بخش نه تنها یکی از منابع اصلی اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد می‌باشد، بلکه تأمین‌کننده نیازهای معیشتی مردم و بستری مناسب جهت تولید کالاهای صادراتی به منظور ارزآوری و سازمان‌دهی امور اقتصادی کشورها محسوب می‌گردد. از سوی دیگر، امروزه با در نظر گرفتن افزایش روز افزون جمعیت و محدود بودن زمین‌های کشاورزی، نیاز به توسعه پایدار در این بخش به طور جدی احساس می‌شود (خان‌محمدی و رضایی، ۱۳۹۶) برای این که کشاورزی به عنوان پایه امنیت غذایی در سراسر جهان شناخته می‌شود و بخش مهمی از اقتصاد جهانی را تشکیل می‌دهد.

در این زمینه اطلاعات یکی از عوامل اساسی در دستیابی به توسعه پایدار به شمار می‌رود. زیرا در حال حاضر، اطلاعات در حال تبدیل شدن به منبع مهم‌تری از ماده و انرژی است و عنصری حیاتی در تصمیم‌گیری و یک نیروی قوی برای توسعه جوامع بشری در زمینه‌های مختلف از جمله توسعه پایدار در کشاورزی است (چن، لیو و یانگ، ۲۰۱۱). از این رو به نظر می‌رسد در مناطق روستایی، یکی از راه‌های رسیدن به توسعه پایدار را باید در توسعه اطلاعات جستجو کرد (وو، ۲۰۱۲)، زیرا بدون تردید کشاورزان برای استفاده بهینه از زمین‌های کشاورزی خویش به اطلاعات کشاورزی معتبر نیاز دارند (رحمان، آرا و خان، ۲۰۲۰) بنابراین بهره‌گیری مطلوب از اطلاعات، کشاورزان را در انجام آگاهانه و اثربخش امور کشاورزی یاری می‌رساند که این امر می‌تواند در بهبود بهره‌وری در زنجیره تولید و بازار کشاورزی و نیز وضعیت کار، زندگی و معیشت کشاورزان مؤثر واقع شود (اسدی، شریف‌زاده و شرفی، ۱۳۸۷).

بنابراین به نظر می‌رسد امروزه توانمندسازی کشاورزان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار باشد. توانمندسازی فرآیندی چند بعدی از آگاهی و ظرفیت‌سازی است که منجر به مشارکت بیشتر، قدرت تصمیم‌گیری، کنترل و اقدام متحول‌کننده می‌شود (بلوال، ۲۰۲۱). توانمندسازی را هم‌چنین می‌توان فرآیند پویایی تلقی نمود که طی آن افراد سعی می‌کنند ساختارهایی که آن‌ها را در حاشیه نگه می‌دارد، دگرگون سازند، در واقع توانمندسازی به معنی تشویق افراد برای مشارکت بیشتر در

1. C hen L i & Y ang
2. W u
3. Rahman Ara & Khan
4. Belwal

تصمیم‌گیری‌هایی است که بر فعالیت آن‌ها مؤثر است؛ یعنی این که فضایی برای افراد فراهم شود تا بتوانند ایده‌های خوبی را بیافرینند و آن‌ها را به عمل تبدیل کنند (مقدس فریمانی، میرترابی و قائم مقامی، ۱۳۹۹).

کتابخانه‌های عمومی را از مظاهر دموکراسی در دنیای جدید دانسته‌اند، چرا که در حقیقت پایه‌های دموکراسی بر آزادی بیان و اندیشه نهاده شده است. در واقع این کتابخانه‌ها با فراهم‌سازی رشد و شکوفایی اندیشه افراد جامعه، به آن‌ها کمک می‌کنند تا با دانش و احاطه بیشتری عقاید خود را ابزار کنند (غفاری و هنرجو، ۱۳۹۷). از این رو کتابخانه‌های عمومی به عنوان یکی از عوامل مهم در توانمندسازی اقشار مختلف جامعه در نظر گرفته می‌شوند و می‌توانند نقش بسزایی در توسعه اقتصادی و اجتماعی ایفا نمایند. برای این که طیفی از منابع فرهنگی در حال تغییر را برای جامعه ارائه می‌دهند و به نهادی اجتماعی و فرهنگی تبدیل شده‌اند (لعل جواهر، ۲۰۱۸). در واقع کتاب‌ها و سایر منابع اطلاعاتی موجود در کتابخانه‌ها حاوی اطلاعات حیاتی برای توانمندسازی جامعه هستند. این بدان معناست که کتابخانه‌های عمومی با کمک به فراهم‌آوری فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر، افراد جامعه را تحت حمایت خویش قرار می‌دهند و در نتیجه ابزار مناسبی برای توانمندسازی جامعه محسوب می‌شوند. علی‌رغم این واقعیت‌ها، نقش کتابخانه‌ها در توانمندسازی جامعه و موانع پیش روی کتابداران در انتشار مؤثر خدمات کتابخانه‌ای کمتر گزارش شده است (موبوفو و مامبو، ۲۰۲۱). بنابراین چالش اصلی این است که چگونه توان بالقوه کتابخانه‌های عمومی در توسعه و توانمندسازی جامعه مورد بهره‌برداری قرار گیرد (ابو، گریس و کارول، ۲۰۱۱).

اما بررسی پیشینه پژوهش‌های انجام شده در این حوز حاکمی از این است که تا کنون موضوع توانمندسازی کشاورزان توسط کتابخانه‌های عمومی به طور مستقل مورد بررسی قرار نگرفته است. بیشتر پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج از کشور در این حوزه عمدتاً به مباحث مرتبط با فراهم‌آوری اطلاعات برای کشاورزان، نیازهای اطلاعاتی و رفتارهای اطلاع‌یابی این قشر پرداخته‌اند (آینا، ۲۰۰۶؛ هاشمی، حسینی و دامالاس، ۲۰۰۹؛ ورما و دیگران، ۲۰۱۲؛ تمبو، ۲۰۱۸؛ سینوانکایو و ونگپراسر، ۲۰۱۵؛ سینوانکایو، راتیکوت و لنارج، ۲۰۱۸؛ رحمان، آرا و خان، ۲۰۲۰؛ مابوئی و دیگران، ۲۰۲۰؛ نیکام، آشوک و پال، ۲۰۲۱؛ اسدی و دیگران، ۱۳۸۷؛ زاده‌رحیم، رداد و بهزادی، ۱۳۹۵؛ خان‌محمدی و رضایی، ۱۳۹۶؛ نجفلو، عباسی و فرهادیان، ۱۳۹۶).

با توجه به مباحث ذکر شده ضروری است کتابخانه‌های عمومی که وظیفه ارتقای آگاهی‌ها و توانمندسازی همه اقشار جامعه را برعهده دارند در مناطق روستایی نیز به ارائه خدمات عمومی و ویژه به منظور توانمندسازی کشاورزان پردازند. لذا به

1. Lal Jawahar
2. Mubofu & Mambo
3. Abu, Grace & Carroll
4. Aina
5. H. Hashemi, Hosseini, & Damalas
6. Verma
7. Tumbo
8. Seenuankaew & Vongprasert
9. Seenuankaew, Rattichot & Leenaraj
1. Mabuie 0
1. Nikam, Ashok & Pal 1

نظر می‌رسد کتابخانه‌های عمومی در صورت نقش آفرینی در توانمندسازی کشاورزان می‌توانند سهم قابل توجهی در توسعه پایدار جوامع روستایی داشته باشند که این موضوع خود منجر به ارتقای جایگاه کتابخانه‌های عمومی در میان نهادهای اثرگذار جامعه نیز خواهد شد. اما این که چگونه کتابخانه‌های عمومی می‌توانند در توانمندسازی این قشر ایفای نقش نمایند نیازمند بررسی است. افزون بر این نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در این زمینه احتمالاً با موانعی همراه خواهد بود که شناسایی این موارد در تحقق این موضوع از سوی کتابخانه‌های عمومی در مناطق روستایی سهم بسزایی خواهد داشت. در این راستا در پژوهش حاضر سؤال‌های ذیل مطرح گردید:

۱. چگونه کتابخانه‌های عمومی می‌توانند در توانمندسازی کشاورزان نقش آفرینی نمایند؟
۲. موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان کدامند؟

روش پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی است که با رویکرد کیفی به روش تحلیل مضمون انجام شد. تحلیل مضمون یکی از روش‌های رایج و کارآمد در تحلیل محتوای کیفی است که برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

جامعه پژوهش شامل کتابداران کتابخانه‌های عمومی روستایی زیر پوشش اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان خراسان جنوبی در بهار ۱۴۰۲ بود که در زمان اجرای پژوهش تعداد آن‌ها ۲۹ نفر بود. در این پژوهش از رویکرد نمونه‌گیری غیراحتمالاتی (غیرتصادفی) و از نوع نمونه‌گیری گلوله برفی استفاده شد. از این رو در این پژوهش ابتدا از هر جنسیت یک نفر از جامعه که علاقه‌مند به شرکت در مصاحبه بود انتخاب، و با وی مصاحبه شد، سپس از وی خواسته شد یک کتابدار دیگر را که در حوزه ارائه خدمات به کشاورزان تجاری داشته است معرفی نماید. بدین ترتیب کار انتخاب آزمودنی‌ها تا رسیدن به اشباع داده‌ها ادامه یافت و در مجموع با ۱۷ نفر مصاحبه انجام شد.

همان‌طور که اشاره شد در این پژوهش برای گردآوری داده‌های مورد نیاز، مصاحبه به عمل آمد. روش اجرای مصاحبه مورد استفاده از نوع نیمه ساختاریافته بود. به هنگام اجرای این مصاحبه‌ها، نخست به کتابداران مصاحبه‌شونده توضیحات کوتاهی در مورد هدف از انجام مصاحبه توسط پژوهشگر ارائه و به آن‌ها گفته شد به هنگام پاسخگویی به سؤال‌ها، در صورت مفهوم نبودن سؤال‌ها می‌توانند از پژوهشگر در مورد سؤال‌ها توضیح بخواهند. مصاحبه‌ها به صورت تلفنی انجام شد و مدت زمان انجام آن بین ۲۰ تا ۳۰ دقیقه متغیر بود. در این مصاحبه‌ها از مصاحبه‌شوندگان سؤال‌هایی پیرامون چگونگی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توانمندسازی کشاورزان، و موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی این قشر پرسیده شد.

برای سنجش روایی ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی، راهنمای مصاحبه نیم‌ساختاریافته تهیه شده در اختیار تعدادی از استادان و صاحب‌نظران حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی قرار گرفت و بعد از دریافت نظرات آن‌ها، اصلاحات لازم در این راهنما صورت گرفت.

در پژوهش‌های کیفی با توجه به این که پژوهشگر خود ابزار اصلی پژوهش است، بنابراین پژوهش هرگز نمی‌تواند عیناً تکرار شود و همان نتایج را به دست دهد. اگرچه پژوهش می‌تواند توسط پژوهشگران دیگر تکرار شود ولی تکرار دقیق نتایج و یافته‌ها تقریباً غیرممکن است. بر این اساس، در پژوهش‌های کیفی به جای توجه به پایایی، بر کیفیت پژوهش تأکید می‌شود. یکی از راهبردهایی که برای اطمینان از کیفیت پژوهش در روش کیفی مورد استفاده قرار می‌گیرد روش «بررسی فردی به وسیله اعضا» است (هومن، ۱۳۸۵). مطابق این روش یافته‌های مصاحبه‌های انجام شده بعد از پیاده‌سازی در اختیار خود شرکت‌کنندگان (مصاحبه‌شوندگان) قرار گرفت تا نظرات خود را درباره صحت و دقت آن‌ها بیان نمایند. از این رو بر اساس نظرات مطرح شده از سوی مصاحبه‌شوندگان اصلاحات لازم در یافته‌ها انجام شد.

در پژوهش حاضر با استفاده از برنامه ضبط صدا، مصاحبه‌ها ضبط گردید. صحبت‌های ضبط شده بلافاصله بعد از انجام هر مصاحبه، ابتدا بر روی کاغذ پیاده و سپس در قالب نرم‌افزار ورد تایپ و ذخیره شدند. سپس متن مصاحبه‌ها چندین بار خوانده و مرور شدند به طوری که نسبت به داده‌های جمع‌آوری شده درک کلی حاصل شد. پس از آن در خصوص هر یک از موضوعات مورد بررسی - چگونگی نقش‌آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توانمندسازی کشاورزان، و موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان - به طور جداگانه داده‌ها به واحدهای معنایی (کد) در قالب جملات مرتبط با معنای اصلی شکسته شدند. واحدهای معنایی نیز چندین بار مرور و سپس کدهای مناسب هر واحد معنایی (مقوله‌های فرعی) نوشته شدند. مقوله‌های فرعی نیز در زیر مقوله‌های کلی‌تر طبقه‌بندی شدند. در نهایت مقوله‌های اصلی، مقوله‌های فرعی و کدهای اولیه مورد بازبینی نهایی قرار گرفتند. در این پژوهش برای افزایش سرعت و دقت کار کلیه مراحل کدگذاری باز و محوری و تحلیل مقوله‌ها از نرم‌افزار مکس کیودا نسخه ۲۰۲۰ استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد در این پژوهش با ۱۷ نفر مصاحبه به عمل آمد که ۸ نفر از مصاحبه‌شوندگان مرد و ۹ نفر زن بودند. به لحاظ سطح تحصیلات ۱۳ کتابدار دارای مدرک تحصیلی کارشناسی، و ۴ نفر مدرک کارشناسی ارشد داشتند.

پاسخ سؤال اول پژوهش: چگونه کتابخانه‌های عمومی می‌توانند در توانمندسازی کشاورزان نقش‌آفرینی نمایند؟

برای چگونگی نقش‌آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توانمندسازی اطلاعاتی کشاورزان ۳۸ کد اولیه به دست آمد که بعد از ادغام موارد تکراری^۲ و مشابه کدهای اولیه به ۱۲ عدد رسید. سپس این کدها بر حسب میزان شباهت موضوعی و مفهومی

۱. MAXQDA

۲. منظور از کدهای تکراری مواردی است که بیش از یک مصاحبه‌شونده به آن اشاره کرده است نه این که پژوهشگر چند بار آن را تکرار کرده باشد.

در قالب ۴ مقوله فرعی دسته‌بندی شد. مقوله‌های فرعی به‌دست آمده جهت ارائه مطلوب‌تر در ذیل دو مقوله اصلی با عنوان «اطلاعاتی»، و «خدماتی» قرار گرفت.^۱

جدول ۱. کدها و مقوله‌های بدست آمده برای چگونگی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توانمندسازی کشاورزان

مقوله اصلی	مقوله‌های فرعی	کدهای اولیه	فراوانی کدها
اطلاعاتی (۲۴)	آموزشی-مشاوره‌ای (۱۶)	برگزاری جلسات مشاوره‌ای	۲
		برگزاری کارگاه‌های آموزشی حقوقی	۲
		برگزاری کارگاه‌های آموزشی فنی	۱
		برگزاری کارگاه‌های آموزشی کشاورزی	۱۱
ترویجی (۸)		برگزاری برنامه‌های مناسبی	۲
		معرفی کتاب	۶
خدماتی (۱۴)	جنبی (۲) کتاب‌رسانی (۱۲)	ارائه خدمات فناورانه	۱
		بازاریابی محصولات کشاورزی	۱
		ارسال منابع از طریق فرزندان	۵
		ارسال منابع از طریق همسر	۲
		تحویل کتاب درب منازل	۱
		دسترس‌پذیر ساختن منابع اطلاعاتی کشاورزی	۴

در مجموع برای مقوله اصلی «اطلاعاتی» ۲۴ کد به دست آمد که ۱۶ مورد آن مربوط به مقوله فرعی «آموزشی-مشاوره‌ای» و ۸ مورد مربوط به مقوله فرعی «ترویجی» بود. بالا بودن میزان کدهای اولیه مقوله فرعی آموزشی-مشاوره‌ای بیانگر این است که کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان بیشتر اقدام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلسات مشاوره‌ای نموده‌اند. در این خصوص «برگزاری کارگاه‌های آموزشی کشاورزی» دارای بالاترین کد اولیه (۱۱ مورد) بود. برخی از گفته‌های مصاحبه‌شوندگان در این زمینه به شرح ذیل است: «دو سال پیش به کمک یکی از اعضای کتابخانه یک کارگاه در خصوص نحوه پیوند زدن درختان در کتابخانه برگزار کردیم»، «در زمینه آفات پسته یک دوره آموزشی در کتابخانه داشتیم که استقبال خوبی از آن شد و حدود ۵۰ تا ۶۰ نفر از کشاورزان در آن شرکت داشتند»

با توجه به وجود اختلافات حقوقی میان کشاورزان در خصوص مسایلی نظیر حق آب و حدود اراضی کشاورزی برگزاری کارگاه‌های آموزشی حقوقی نیز از سوی کتابخانه‌ها بعضاً برنامه‌ریزی شده است. برای مثال کتابداری در این خصوص اظهار داشته است: «از آنجایی که خیلی از کشاورزان برای مسایل مرتبط با زمین و آب دچار اختلاف هستند در کتابخانه روستا دوره‌های آموزشی در خصوص خدمات قضایی با همکاری دادگستری برگزار کرده‌ایم و به آن‌ها نحوه کار با سامانه ثنا و ثبت شکایت را آموزش داده‌ایم». برگزاری جلسات مشاوره‌ای با حضور کارشناسان جهاد کشاورزی در کتابخانه» به منظور پاسخگویی به سؤال‌های کشاورزان از دیگر اقدامات کتابخانه‌های عمومی روستایی در این زمینه است که برخی از

۱. در جدول‌های ۱ و ۲ عدد داخل پرانتز در کنار مقوله‌های اصلی و فرعی نشان‌دهنده فراوانی هر یک از آن‌ها است

مصاحبه‌شوندگان به آن پرداخته‌اند. برای نمونه کتابداری اظهار داشته است «تلاش کرده‌ایم با همکاری دهیاری و جهاد کشاورزی شهرستان حضور کارشناسان جهاد کشاورزی را به صورت دوره‌ای در کتابخانه داشته باشیم تا مشاوره‌های لازم را به کشاورزان ارائه کنند و به سؤال‌های آن‌ها پاسخ دهند».

در مقوله فرعی «ترویجی» که دارای ۸ کد اولیه بود «برگزاری برنامه‌های مناسبتی» و «معرفی کتاب» از سوی مصاحبه‌شوندگان مطرح شده بود. «معرفی کتاب» یکی از برنامه‌های اصلی کتابخانه‌ها در این زمینه بوده و بر اساس اظهارات مصاحبه‌شوندگان عمدتاً در مکان‌های اجتماع روستائیان صورت گرفته است برای مثال مصاحبه‌شونده‌ای گفته است: «در مسجد روستا کتاب‌هایی که در زمینه محصولات کشاورزی روستا در کتابخانه وجود دارد را برای شان معرفی می‌کنم». برگزاری برنامه‌های مناسبتی در محیط کتابخانه از دیگر اقداماتی است که کتابخانه‌های عمومی روستایی جهت معرفی خدمات خویش از آن بهره جسته‌اند. برای نمونه کتابداری در این زمینه اظهار داشته است: «در مناسبت‌های ملی و مذهبی جشن‌هایی را در محیط کتابخانه روستا برگزار می‌کنیم تا از این طریق کتابخانه و خدمات آن را به اهالی روستا به خصوص کشاورزان بشناسانیم».

مقوله اصلی «خدماتی» دارای دو مقوله فرعی است که مقوله «کتاب‌رسانی» با ۱۲ کد اولیه دارای فراوانی بیشتری نسبت به مقوله «جنبی» است. این امر نشان داد کتابداران کتابخانه‌های عمومی جایگاه ویژه‌ای برای کتاب و کتابخوانی در توانمندسازی کشاورزان قائل هستند. با توجه به مشغله کاری کشاورزان و عدم امکان حضور آن‌ها در کتابخانه که در پاسخ به سؤال بعدی پژوهش نیز به آن پرداخته شده است گفته‌های مصاحبه‌شوندگان نشان داد که کتابداران این گروه از کتابخانه‌ها تلاش کرده‌اند منابع خویش را به طرق مختلف نظیر ارسال منابع از طریق همسر یا فرزندان ایشان و یا توسط خود شخص کتابدار به دست کشاورزان برسانند. یکی از مصاحبه‌شوندگان در این زمینه گفته است: «کشاورزان مرد خیلی علاقه چندانی جهت مراجعه به کتابخانه ندارد به همین دلیل از طریق همسران‌شان اقدام می‌کنیم و کتاب‌هایی را برای آن‌ها ارسال می‌نمایم. چون خانم‌ها در روستا از برنامه‌های کتابخانه استقبال بهتری دارند». کتابداری هم اظهار داشته است که «برخی مواقع هم خودم کتاب‌های خوبی که به کتابخانه می‌رسد را برای کشاورزانی که اهل کتاب هستند می‌برم». اقدام دیگری که از سوی کتابداران کتابخانه‌های عمومی روستایی در این زمینه انجام شده است قرار دادن منابع در مکان‌های پر رفت و آمد روستائیان است. کتابداری در این خصوص گفته است: «شماره‌های قدیمی‌تر مجلات تخصصی در این حوزه مثل مجله کشاورز را در اختیار پست بانک و خانه بهداشت روستا قرار می‌دهم، چون مراجعه به این مراکز در روستاها بیشتر است احتمال خوانده شدن آن‌ها هم بیشتر می‌شود».

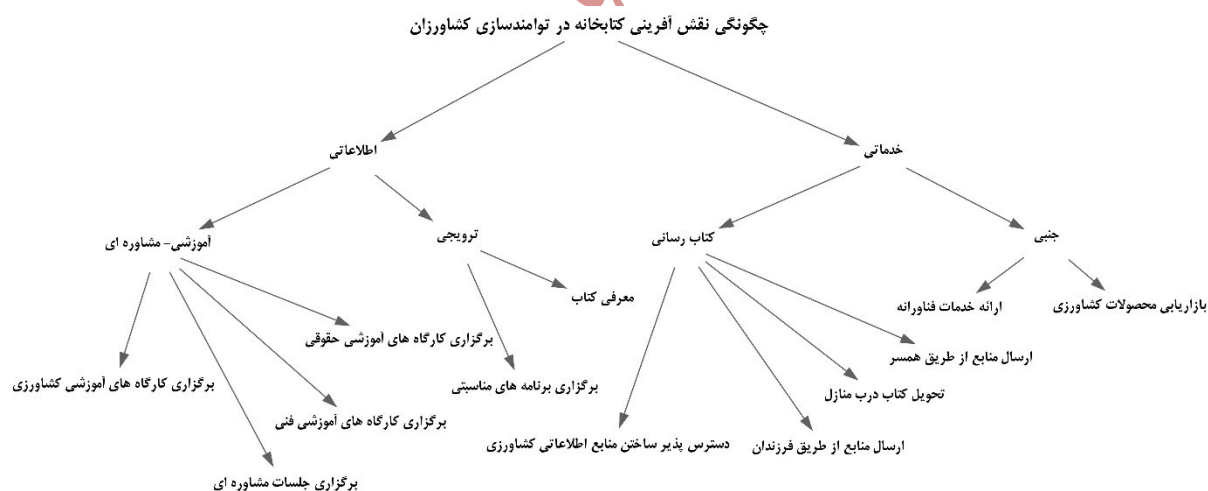
مقوله فرعی «جنبی» تنها دو کد اولیه را به خود اختصاص داده است اظهارات مصاحبه‌شوندگان در این زمینه به شرح ذیل است: «ما در روستا پنج شنبه‌ها برنامه‌ای تحت عنوان پنجشنبه‌های روستا را در محل کتابخانه برگزار می‌کنیم تا روستائیان با حضور در کتابخانه محصولات خودشان را ارائه کنند»، «با توجه به این که برخی از کشاورزان طرز کار با اینترنت را بلد نیستند خدمات کافی‌نت را در کتابخانه ارائه می‌دهیم و افراد برای امور مختلف خود نظیر ثبت نام‌ها به کتابخانه می‌آیند». به نظر می‌رسد اگرچه در قالب این برنامه‌ها، کتابخانه‌های عمومی روستایی خدمات اطلاعاتی بارزی به این قشر ارائه نمی‌دهند اما از این طریق می‌توانند زمینه حضور ایشان در کتابخانه و آشنایی با خدمات اطلاعاتی کتابخانه را فراهم آورند. این امر خود به صورت غیرمستقیم می‌تواند به ایفای نقش کتابخانه‌های عمومی روستایی در توانمندسازی کشاورزان کمک شایانی نماید.

Code System	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	SUM	
چگونگی نقش آفرینی کتابخانه در توانمندسازی کشاورزان																			0
اطلاعاتی																			0
آموزشی- مشاوره ای																			0
برگزاری جلسات مشاوره ای																			2
برگزاری کارگاه های آموزشی حقوقی																			2
برگزاری کارگاه های آموزشی فنی																			1
برگزاری کارگاه های آموزشی کشاورزی																			11
ترویجی																			0
برگزاری برنامه های مناسبی																			2
معرفی کتاب																			6
خدماتی																			0
چینی																			0
ارائه خدمات فناورانه																			1
بازاریابی محصولات کشاورزی																			1
کتاب رسانی																			0
ارسال منابع از طریق فرزندان																			5
ارسال منابع از طریق همسر																			2
تحويل کتاب درب منازل																			1
دسترس پذیر ساختن منابع اطلاعاتی کشاورزی																			4
SUM	2	4	3	1	2	4	1	1	1	4	4	1	3	2	3	0	2	38	

شکل ۱. نمایی از کدگذاری چگونگی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توانمندسازی کشاورزان

نمایی از کدگذاری چگونگی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توانمندسازی کشاورزان بر اساس نرم‌افزار مکس کیودا در شکل ۱ و نقشه مفهومی آن در شکل ۲ ارائه شده است.

شکل ۲. نقشه مفهومی چگونگی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توانمندسازی کشاورزان

پاسخ سؤال دوم پژوهش: موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان کدامند؟

جهت شناسایی موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان در کدگذاری اولیه تعداد ۵۳ کد به دست آمد که بعد از اصلاح این کدها و حذف موارد تکراری و مشابه کدهای اولیه به ۱۵ عدد رسید. در این مرحله کدهای اولیه بر حسب میزان شباهت موضوعی و مفهومی در قالب ۴ مقوله فرعی دسته‌بندی شدند. در این مورد نیز مقوله‌های فرعی

به دست آمده جهت ارائه بهتر در ذیل دو مقوله اصلی تحت عنوان «موانع ساختاری» و «موانع فردی» دسته‌بندی شدند. در جدول ۲ مقوله‌بندی یاد شده به تفکیک ارائه شده است.

جدول ۲. کدها و مقوله‌های بدست آمده برای موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان

مقوله اصلی	مقوله‌های فرعی	کدهای اولیه	فراوانی کدها
موانع ساختاری (۳۱)	کتابخانه‌ای (۲۰)	به روز نبودن منابع	۴
		عدم برنامه‌ریزی از سوی کتابخانه	۳
		عدم دسترسی به مدرسان کارگاه‌ها	۳
	کشاورزی (۱۱)	غیر کاربردی بودن منابع	۱
		کمبود منابع	۹
		کشاورزی تجربی	۳
موانع فردی (۲۲)	جمعیت‌شناختی (۱۱)	عدم احساس نیاز کشاورزان	۲
		عدم اعتقاد به کشاورزی نوین	۶
		بی سواد بودن	۴
	فرهنگی (۱۱)	پایین بودن سطح سواد	۱
		سن بالا	۶
		عدم اعتقاد به آموزش	۱
		عدم آشنایی با کتابخانه	۵
		عدم علاقه به مطالعه	۲
		عدم فرصت مطالعه	۳

موانع ساختاری استفاده از کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان به دو مقوله فرعی موانع کتابخانه‌ای و موانع کشاورزی تقسیم شدند. در میان موانع کتابخانه‌ای کمبود منابع در این زمینه با توجه به این که کدهای اولیه بیشتری به خود اختصاص داده بود به نظر می‌رسد از اهمیت بیشتری برخوردار باشد. یکی از مصاحبه‌شوندگان در این باره اظهار داشته است: «کتاب چندانی در این زمینه در کتابخانه نداریم و فقط مجله کشاورز برای کتابخانه ارسال می‌شود». افزون بر این منابع محدود موجود در برخی از کتابخانه‌ها هم چندان به روز نبوده‌اند به طوری که کتابداری گفته است: «کثر منابع موجود در کتابخانه ما در این زمینه تقریباً قدیمی است». به نظر می‌رسد کتابداران این کتابخانه‌ها چندان برنامه‌ریزی منسجم و مشخصی در این خصوص نداشته‌اند. برای مثال مصاحبه‌شونده‌ای گفته است «خودم به عنوان کتابدار تا کنون به فکرم نرسیده که برای کشاورزان برنامه‌ریزی کنم». اگرچه برگزاری کارگاه‌های آموزشی یکی از اقدامات مؤثر کتابخانه‌های عمومی روستایی در این زمینه می‌تواند باشد اما در اختیار نبودن مدرسان مجرب در این زمینه یک مانع بزرگ به نظر می‌رسد. برای نمونه در اظهارات یکی

از کتابداران آمده است: «برگزاری کارگاه‌های آموزشی احتمالاً با استقبال بیشتری از سوی کشاورزان مواجه می‌شود. اما چون روستای ما مرزی و دور افتاده است به مدرسان مجرب در این زمینه دسترسی نداریم».

در خصوص موانع مرتبط با کشاورزی مصاحبه‌شوندگان به «عدم اعتقاد به کشاورزی نوین» بیشتر اشاره کرده‌اند. برای مثال کتابداری گفته است کشاورزان قدیمی‌تر خیلی به کلاس‌های آموزشی و شیوه‌های نوین کشاورزی اعتقادی ندارد و بر اساس تجربه عمل کنند، مصاحبه‌شونده دیگری هم با صراحت بیشتری به این نکته اشاره کرده است که «از نظر کشاورزان اکثر مسایل کشاورزی حالت تجربی دارد نه نظری تا بخواهند در این زمینه کتاب یا مجله بخوانند». عدم احساس نیاز از سوی کشاورزان موضوع دیگری است از سوی برخی از مصاحبه‌شوندگان مطرح شده بود.

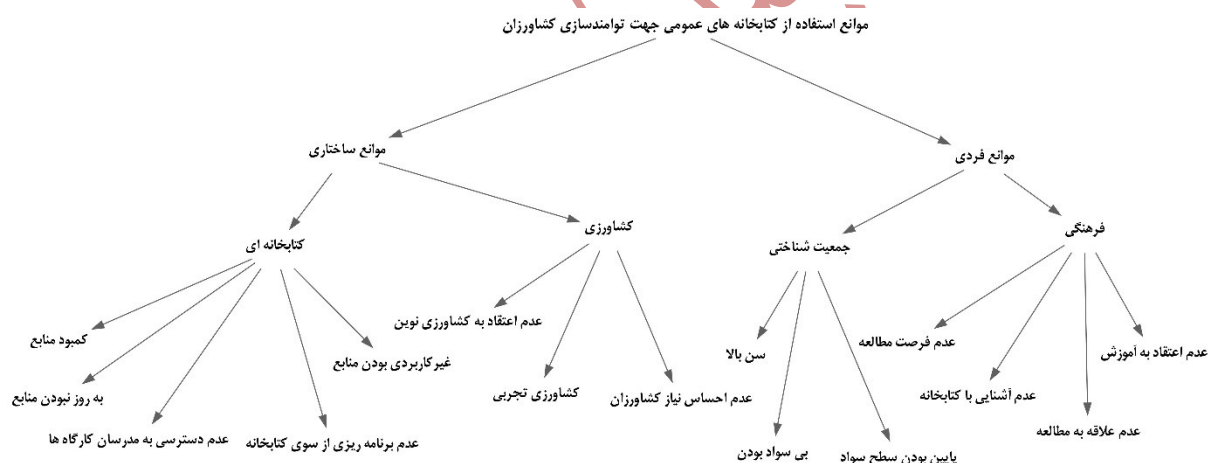
موانع فردی استفاده از کتابخانه‌های عمومی برای توانمندسازی کشاورزان در دو مقوله فرعی «فرهنگی» و «جمعیت‌شناختی» دسته‌بندی شد که هر دو مقوله فرعی مذکور به طور مساوی ۱۱ کد اولیه را به خود اختصاص داده بودند. در خصوص موانع فرهنگی یکی از کتابداران مصاحبه‌شونده به عدم آشنایی کشاورزان با کتابخانه اشاره کرده و گفته است: «کشاورزان خیلی از وجود کتابخانه و خدمات آن در روستا اطلاع ندارند». فرد دیگری هم به عدم فرصت مطالعه کشاورزان پرداخته و گفته است «ایشان معمولاً به دلیل پرزحمت بودن کار کشاورزی فرصتی برای مطالعه روزانه ندارند». «عدم علاقه به مطالعه» و «عدم اعتقاد به آموزش» از دیگر مواردی است که از سوی مصاحبه‌شوندگان در این خصوص مطرح شده بود.

در مقوله فرعی موانع جمعیت‌شناختی به بی‌سواد بودن یا پایین بودن سطح سواد کشاورزان و هم‌چنین سن بالای ایشان پرداخته شده بود که در ادامه به برخی از اظهارات مصاحبه‌شوندگان در این زمینه اشاره شده است: «بیشتر کشاورزان روستا سن و سال شان زیاد هست و سواد هم ندارد به همین دلیل به کتابخانه مراجعه نمی‌کنند»، «سطح سواد کشاورزان عمدتاً پایین هست. به همین خاطر اعتقادی به کسب اطلاعات جدید و روزآمد و در نتیجه کتابخانه ندارند».

در این جا نیز نمایی از موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان بر اساس نرم‌افزار مکس کیودا در شکل ۳ و نقشه مفهومی آن در شکل ۴ ارائه شده است.

Code System	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	SUM
وانع استفاده از کتابخانه های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان																		0
وانع ساختاری																		0
کتابخانه ای																		0
به روز نبودن منابع																		4
عدم برنامه ریزی از سوی کتابخانه																		3
عدم دسترسی به مدرسان کارگاه ها																		3
غیر کاربردی بودن منابع																		1
کمبود منابع																		9
کشاورزی																		0
کشاورزی تجربی																		3
عدم احساس نیاز کشاورزان																		2
عدم اعتقاد به کشاورزی نوین																		6
وانع فردی																		0
جمعیت شناختی																		0
بی سواد بودن																		4
پایین بودن سطح سواد																		1
سن بالا																		6
فرهنگی																		0
عدم اعتقاد به آموزش																		1
عدم آشنایی با کتابخانه																		5
عدم علاقه به مطالعه																		2
عدم فرصت مطالعه																		3
SUM	5	6	4	3	2	2	6	3	2	1	2	2	3	1	5	3	3	53

شکل ۳. نمایشی از کدگذاری موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان

شکل ۳. نقشه مفهومی موانع استفاده از کتابخانه‌های عمومی جهت توانمندسازی کشاورزان

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان داد که کتابخانه‌های عمومی می‌توانند در قالب برنامه‌های اطلاعاتی و خدماتی در توانمندسازی کشاورزان نقش آفرینی نمایند. برنامه‌های اطلاعاتی کتابخانه‌های عمومی روستایی در این زمینه عمدتاً در قالب برنامه‌های «آموزشی-مشاوره‌ای» بود که در این میان کارگاه‌های آموزشی کشاورزی از فراوانی بالاتری برخوردار بودند. از آن جایی که نتایج برخی از پژوهش‌های انجام شده در این زمینه حاکی از این بود که برگزاری کارگاه‌های آموزشی از جمله روش‌های مؤثر و ارزان برای برآوردن نیازهای اطلاعاتی کشاورزان است (هاشمی، حسینی و دامالاس، ۲۰۰۹؛ مابوئی و دیگران، ۲۰۲۰ و نجفلو، عباسی و فرهادیان، ۱۳۹۶) به نظر می‌رسد توجه به این گونه برنامه‌ها در کتابخانه‌های عمومی روستایی جهت توانمندسازی کشاورزان می‌تواند از اولویت بالایی برخوردار باشد. البته با توجه به یافته‌های سؤال دوم پژوهش که پایین بودن

سطح سواد یا بی‌سوادی کشاورزان یکی از موانع استفاده این قشر از کتابخانه مطرح شده بود باید در برنامه‌ریزی کارگاه‌های آموزشی سطح سواد کشاورزان را مورد نظر قرار داد و در غیر این صورت شاید این کارگاه‌ها نتوانند اثربخشی بالایی را نشان دهند.

نظر به این که معرفی کتاب از سوی مصاحبه‌شوندگان به عنوان یک راهکار مؤثر در این زمینه مطرح شده بود، آگاهی از نیازهای اطلاعاتی این گروه از کاربران کتابخانه امری ضروری به نظر می‌رسد. در این صورت می‌توان بر اساس نیازهای اطلاعاتی ایشان اقدام به معرفی کتاب‌های مناسب نمود. البته از آن جایی که کار کشاورزان کاری پرمشغله و وقت‌گیر است (یافته‌های مربوط به سؤال دوم پژوهش حاضر نیز بیانگر این موضوع بود) این قشر حضور فعالی در کتابخانه‌های عمومی ندارند بنابراین همان طور که برخی از مصاحبه‌شوندگان اظهار داشته‌اند بهتر است معرفی کتاب در محل اجتماع مردم روستا نظیر مساجد و حسینیه‌ها صورت پذیرد. این امر مؤید این انگاره هست که کتابخانه‌ها جهت بهبود تعاملات خویش باید مفهوم «بودن در جایی که مردم هستند» را در دستور کار خویش قرار دهند (نیکلسون، ۱۳۹۹). در ضمن به همین دلیل کتابداران کتابخانه‌های عمومی روستایی باید تلاش کنند تا منابع اطلاعاتی مورد نیاز کشاورزان را به طرق دیگری به دست ایشان برسانند. نتایج پژوهش سینوانکایو، راتیکوت و لنارج (۲۰۱۸) نیز بیانگر این بود که کشاورزان منابع اطلاعاتی در دسترس را انتخاب می‌کنند. بنابر این با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر به نظر می‌رسد ارسال منابع مورد نیاز این گروه از طریق همسر یا فرزندان ایشان می‌تواند روشی آسان و بدون هزینه برای انجام این امر باشد. زیرا احتمالاً همسر و به ویژه فرزندان ایشان به دلیل فراغت خاطر بیشتر حضور پررنگ‌تری در کتابخانه روستا داشته باشند. البته داشتن ارتباط حتی به شکل غیرمستقیم یا غیرحضور با کشاورزان جهت آگاهی از نیازهای اطلاعاتی امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. زیرا تنها در این صورت است که کتابخانه‌های عمومی روستایی می‌توانند برنامه‌های مؤثر و کارآمدی برای این قشر داشته باشند. افزون بر این یافته‌های پژوهش سینوانکایو و ونگراسر (۲۰۱۵) نشان داد که کشاورزان خودشان به دنبال اطلاعات نیستند، بلکه اطلاعات مورد نیازشان را از سازمان‌های دولتی مرتبط با کشاورزی دریافت می‌کنند. بنابراین ضروری است کتابخانه‌های عمومی جهت ایفای نقش خود در این زمینه تعاملات مناسبی با دستگاه‌های متولی از جمله جهاد کشاورزی و منابع طبیعی داشته باشند.

یافته‌های پژوهش نشان داد که نقش آفرینی کتابخانه‌ها در این زمینه با موانعی جدی روبه‌رو می‌باشد. بالا بودن سن کشاورزان یکی از موانع اساسی در این زمینه بود که احتمالاً خود بستر بروز دیگر موانع از جمله بی‌سوادی یا پایین بودن سطح سواد، و نیز تجربه‌گرایی کشاورزان را فراهم می‌کند. آینا (۲۰۰۶) نیز در پژوهش خود با تأیید این موضوع که تعداد زیادی از کشاورزان از سواد لازم برخوردار نیستند، پیشنهاد کرده است که برای مشارکت کتابخانه‌ها در ارائه اطلاعات به کشاورزان، کتابداران مهارت‌های مورد نیاز برای بسته‌بندی مجدد اطلاعات را فراگیرند تا بتوانند اطلاعات مورد نیاز کشاورزان را به زبان و قالبی که آن‌ها می‌فهمند، در اختیارشان قرار دهند. بر این اساس برگزاری دوره‌های آموزشی و ساده‌نویسی متون شاید برخی از راهکارها در این زمینه باشد.

افزون بر این به نظر می‌رسد سنتی بودن کشاورزی در کشورهای جهان سوم از جمله ایران موجب شده است تا تجربه‌گرایی مبنای کار قرار گیرد و کشاورزان اعتقادی به فناوری‌ها و روش‌های جدید در این زمینه نداشته باشند. در مقاله ایدیوگیان - اوس^۱ و دیگران (۲۰۱۹) نیز به این موضوع اشاره شده بود که برای کشاورزان نیجریه‌ای معمولاً سازگاری با نوآوری‌ها و تغییرات جدید دشوار بود زیرا آن‌ها به روش‌های سنتی کشاورزی اعتقاد خاصی داشتند. نتایج پژوهش رحمان، آرا و خان (۲۰۲۰) نیز نشان داد که برای کشاورزان بنگلادشی منبع اخذ اطلاعات عمدتاً تجارب شخصی ایشان می‌باشد. این موضوع در یافته‌های پژوهش حاضر نیز تأیید شد.

حتی در صورت نیاز به کسب اطلاعات، به نظر می‌رسد کشاورزان چندان به دنبال مراجعه به کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی نیستند به طوری که یافته‌های پژوهش‌های ورما و دیگران (۲۰۱۲) و تمبو (۲۰۱۸) نشان داد که منابع اطلاعاتی بیشتر کشاورزان برای به دست آوردن اطلاعات مورد نیاز، منابع محلی مانند دوستان، کشاورزان همسایه و کشاورزان پیشرو بوده است. در پژوهش مابوئی و دیگران (۲۰۲۰) نیز که به بررسی رفتار اطلاع‌یابی کشاورزان موزامبیک پرداخته بود نتایج نشان داد کشاورزان عمدتاً به اطلاعات کشاورزان همکار خود به عنوان منبع اطلاعاتی قابل اعتماد وابسته بودند. علاوه بر این یافته‌های پژوهش رحمان، آرا و خان (۲۰۲۰) حاکی از این بود که کشاورزان نمی‌دانستند از کجا و چگونه اطلاعات کشاورزی مورد نیاز خویش را به دست آورند. اگرچه این امر نشان دهنده عدم برخورداری ایشان از سواد اطلاعاتی است اما به نظر می‌رسد بخشی از این مشکل نیز از جانب کتابخانه‌های عمومی روستایی باشد. زیرا یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که برخی از کتابداران کتابخانه‌های عمومی روستایی در این زمینه برنامه‌ریزی چندان نداشتند. به علاوه در مجموعه‌سازی این کتابخانه‌ها که عمدتاً بیشتر به صورت متمرکز از سوی نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور انجام می‌شود نیز به نیازهای این قشر توجه چندان نشده است زیرا کتابداران مصاحبه‌شونده در اظهارات خود به کمبود منابع در حوزه کشاورزی یا به روز نبودن آن‌ها در کتابخانه‌های عمومی روستایی اشاره کرده‌اند.

در مجموع با توجه به این که امروزه توسعه کشاورزی یکی از مؤلفه‌های توسعه اقتصادی است و می‌تواند در ایجاد اشتغال در جامعه و نیز افزایش تولیدات ملی نقش مؤثری داشته باشد پیشنهاد می‌گردد که کتابخانه‌های عمومی در مناطق روستایی در خصوص توانمندسازی کشاورزان برنامه‌ریزی لازم را انجام دهند زیرا عدم توجه به این موضوع موجب اتلاف منابع ارزشمند طبیعی در کشور خواهد شد. بحران منابع آبی در سال‌های اخیراً نیز بر اهمیت توجه به این امر افزوده است. در این زمینه صرفاً تأمین منابع اطلاعاتی کشاورزی راهگشا نخواهد بود بلکه لازم است این گروه از کتابخانه‌ها با ارائه خدمات مناسب و برگزاری برنامه‌های جنبی، بستر لازم جهت بهره‌برداری حداکثری از این منابع را فراهم نمایند تا بتوانند با تحول‌آفرینی در این حوزه نقش خود در توسعه اقتصادی مناطق روستایی و تبع آن توسعه اقتصاد ملی را ایفا نمایند. این امر بدون شک در ارتقای جایگاه کتابخانه در سطح جامعه نیز اثرگذار خواهد بود.

افزون بر این با توجه به سطح سواد کشاورزان در حال به نظر می‌رسد که برگزاری دوره‌آموزشی و مشاوره‌ای یکی از بهترین اقدامات در این زمینه باشد. برای تحقق این موضوع پیشنهاد می‌گردد برنامه‌ریزی این کارگاه‌ها از سوی کتابخانه‌های

عمومی روستایی با هماهنگی و مشارکت دستگاه‌های متولی در این زمینه نظیر جهاد کشاورزی صورت پذیرد. در این صورت کتابخانه‌های عمومی احتمالاً خواهند توانست نقش خود را به عنوان مراکز آموزش اجتماعی به منظور توانمندسازی کشاورزان در سطح روستاها به خوبی ایفا نمایند.

منابع

- اسدی، علی؛ شریف‌زاده، قاسم؛ و شریفی، مهنوش (۱۳۸۷). بررسی انگاره‌های رفتار اطلاع‌یابی کشاورزان گوجه‌فرنگی کار (مطالعه موردی منطقه بادوله در استان بوشهر). *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران)* ۳۹(۱)، ۳۱-۴۳.
- خان محمدی، المیرا؛ و رضائی، روح‌اله (۱۳۹۶). عوامل مؤثر بر رفتار اطلاع‌یابی کشاورزان گندم کار بخش مرکزی شهرستان زنجان. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*. ۱۳(۲)، ۱۷۱-۱۸۷.
- زاده‌رحیم، سمیه؛ رداد، ایرج؛ و بهزادی، حسن (۱۳۹۵). مقایسه رفتار اطلاع‌یابی زعفران‌کاران نمونه با عادی استان خراسان جنوبی. *زراعت و فناوری زعفران*، ۴(۴)، ۳۱۳-۳۳۴.
- غفاری، سعید؛ و هنرجو، مریم (۱۳۹۷). راهکارهای ارتقا فرهنگ مطالعه در میان زنان عضو کتابخانه‌های عمومی شهر ملایر. *زن و فرهنگ*، ۹(۳۶)، ۱۱۷-۱۲۶.
- مقدس فریمانی، شهرام؛ میرترابی، مهدیه؛ و قائم مقامی، سهیل (۱۳۹۹). توانمندی اقتصادی-اجتماعی زنان روستایی و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه: اعضای صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی استان زنجان). *راهبردهای توسعه روستایی*، ۷(۳)، ۳۴۷-۳۶۳.
- نجفلو، پرسیا؛ عباسی، عنایت؛ و فرهادیان، همایون (۱۳۹۶). بررسی رفتار اطلاع‌یابی انگورکاران استان زنجان و عوامل مؤثر بر آن. *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*. ۴۸(۱)، ۱۶۵-۱۷۸.
- نیکلسون، کریستی (۱۳۹۹). *نوآوری در کتابخانه‌های عمومی: یادگیری از ابتکارات بین‌المللی*. ترجمه منصور کوهی رستمی، ندا پور خلیل و مریم کشوری. تهران: چاپار.
- هومن، حیدرعلی (۱۳۸۵). *راهنمای عملی پژوهش کیفی*. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

References

- Abu, R., Grace, M., & Carroll, M. (2011). The Role of the Rural Public Library in Community Development and Empowerment. *International Journal of the Book*, 8 (2), 63-74 .
- Aina, L. O. (2006). Information Provision to Farmers in Africa: The Library Extension Service Linkage. 72ND IFLA General?. Conference and Council, Korea. Retrieved June 20, 2023, from <http://www.ifla.org/IV/ifla72/index.htm>
- Asadi, A., Sharifzadeh, G., & sharifi, M. (2008). An investigation of information seeking behavior patterns of tomato growers (case study of badouleh district, bousher province). *Iranian journal of agricultural economics and development research*, 39(1), 31-43. (in Persian)
- Belwal, M.C. (2021). Role of Public Library on Women Empowerment in Dehradun District. *Global Journal of Current Research*, 8 (1), 1-8.
- Chen, Z., Liu, C., & Yang, D. (2011). Information Poverty and Farmers' Information Right in China's Mountainous Rural Areas. *Procedia Engineering*, 15, 1277-1281.

- Ghaffari, S., and Honarjoo, M. (2017). Strategies for improving the culture of reading among women members of public libraries in Malair city. *Women and Culture*, 9 (36), 117-126. (in Persian)
- Hashemi, S. M., Hosseini, S. M., & Damalas, C. A. (2009). Farmers' competence and training needs on pest management practices: Participation in extension workshops. *Crop Protection*, 28(11), 934-939 .
- Homan, H. A. (2015). A practical guide to qualitative research. Tehran: Organization for Studying and Compiling Humanities Books of Universities (Samt). (in Persian)
- Idiegbeyan-Ose, J., Owolabi, A., Segun-Adeniran, C., Aregbesola, A., Emmanuel Owolabi, S., & Eyiolorunsh, T. (2019). Information Provision by Public Library to Agricultural Extension Agents in a Developing Country. *Public Library Quarterly*, 38(1), 103-115 .
- Khanmohammadi, E., & Rezaei, R. (2018). Factors Affecting Information Seeking Behavior of Wheat Farmers in Central District of the Zanjan Township. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 13(2), 171-187. (in Persian)
- Lal Jawahar, L. (2018). The Role of Public Libraries in Socio-Cultural Development in Rural Areas in India. *Library Progress*, 38 (2), 299-313.
- Mabuie, M., Siueia Júnior, M., Jaime, A., & Monjane Mabuie, A. (2020). Information-seeking behaviour: A case study on farmers in Maputo City, Mozambique. *Technium Social Sciences Journal*, 14, 680-687.
- Moghaddas Farimani, S., Mirtorabi, M. S., & Ghaemmaghami, S. S. (2020). Social - Economic Empowerment of Rural Women and Effective Factors on It (Case Study: Members of Rural Women's Microfinance Funds in the Zanjan Province). *Rural Development Strategies*, 7(3), 347-363. (in Persian)
- Mubofu, C., & Mambo, H. (2021). The Role of Libraries in Community Empowerment: A Systematic Review. *Indonesian Journal of Librarianship*, 2(1), 1-16.
- Najafloo, P., Abbasi, E., & Farhadian, H. (2017). Investigating Information Seeking Behavior of Grape Producers in Zanjan Province and Effective Factors. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 48(1), 165-178. (in Persian)
- Nicholson, C. (2019). Innovation in public libraries: learning from international library practice. Translated by Mansour Kohi Rostami, Nedapour Khalil and Maryam Kishori. Tehran: Chapar. (in Persian)
- Nikam, V., Ashok, A., & Pal, S. (2022). Farmers' information needs, access and its impact: Evidence from different cotton producing regions in the Maharashtra state of India. *Agricultural Systems*, 196, 103317 .
- Rahman, T., Ara, S., & Khan, N. A. (2020). Agro-information Service and Information-seeking Behaviour of Small-scale Farmers in Rural Bangladesh. *Asia-Pacific Journal of Rural Development*, 30(1-2), 175-194 .
- Seenuankaew, U., & Vongprasert, C. (2015). Information behaviors in value adding of farmers' production and marketing in Thailand. *New Library World*, 116(3/4), 227-242 .
- Seenuankaew, U., Rattichot, J., & Leenaraj, B. (2018). Farmers' information behaviors that facilitate the strengthening of their management capacity from passive to active community enterprises. *Information and Learning Science*, 119(5/6), 260-274.
- Tumbo, S., Mwalukasa, N., Fue, K., Mlozi, P., Haug, R., & Sanga, C. (2018). Exploring Information Seeking Behavior of Farmers' in Information Related to Climate Change Adaptation Through ICT (CHAI). *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 19(3), 299-319 .
- Verma, A. K., Meena, H. R., Singh, Y. P., Chander, M., & Narayan, R. (2012). Information Seeking and Sharing Behaviour of the Farmers-a case Study of Uttar Pradesh State, India. *Journal of Recent Advances in Agriculture*. 1 (2), 50-55 .
- Wu, L. (2012). An Empirical Research on Poor Rural Agricultural Information Technology Services to Adopt. *Procedia Engineering*, 29, 1578-1583.
- Zadehrahim, S., Radad, I., & Behzadi, H. (2016). A Comparative Study of information searching behavior of elite saffron farmers with that of normal saffron farmers in South Khorasan province. *Saffron Agronomy and Technology*, 4(4), 313-334. (in Persian)